

ВРАЖЕННЯ НА ВСЕ ЖИТТЯ

Закінчуючи Київський державний університет і спеціалізуючись на кафедрі історії СРСР, я на початку 1973 р. обирала собі тему для дипломної роботи. Запропонувала своєму викладачу – науковому керівнику на кафедрі нову, оригінальну постановку питання сучасної історії – участь будівельників України у відбудові зруйнованої землетрусом 1966 року столиці Узбекистану – міста Ташкент. Мій керівник чомусь сам не наважився прийняти рішення з цього приводу і відправив мене до завідувача кафедрою, щоб той дав “добро”, або не прийняв цю пропозицію.

... Стою в коридорі, чекаю завідуючого кафедрою, переживаю... Раптом в мене з-за спини стрімко, легкою ходою проходить стрункий худорлявий, як мені здалося, юнак – студент-старшокурсник і, обігнувши мене, рішуче входить до кабінету. Я продовжую стояти під дверима, бо впевнена чомусь, що завідувач кафедрою – сивий статечний чоловік, що вдалині йде поважно по коридору, аж поки мій викладач виходить і здивовано питає, а чого це я тут стою, коли зав. кафедрою вже на місці...

Так вперше доля мене звела з Ю.Ю.Кондуфором, який миттєво зрозумів і цікавість запропонованої теми, і складність вивчення джерел з цього питання. “Благословивши”, він при цьому кинув досить іронічну фразу з приводу спроможності початківця виконати цю роботу. А коли я сказала, що працюю в Інституті історії АН УРСР у відділі Б.П.Ковалевського, - у відповідь почула: “О, він мій гарний друг. Працюй. Думаю, все буде гаразд”. Після такого “благословіння”, звичайно ж, я пішла окрилена, не перестаючи дивуватися яскравості особистості цієї, такої молодой незважаючи на вік, енергійної та іронічної людини.

Пізніше, коли Ю.Ю. вже був директором Інституту історії і група відомих вчених – завідуючих відділами готувала, “спираючись на міцний науковий фундамент, закладений у 8-томній в десяти книгах “Історії Української РСР” видання якої було здійснено в 1977 – 1979 рр.”* короткий нарис історії України, мені довелося із середини цього славетного колективу спостерігати за роботою авторів та Ю.Ю. як керівника авторського колективу. Справа в тому, що мені була доручена координаційна, науково-допоміжна робота в цій групі та ілюстрування книги, що готувалась. І хоча через тиск редакторки моє ім'я в цій книзі не згадується, я пишаюся своєю участю в цій роботі і до сьогодні тримаю в своєму архіві примірник угоди з видавництвом, за якою на мене покладалося виконання вищезначеної роботи.

Книга мала бути підготовлена швидко, а тому керівник авторського колективу часто збирав у себе в кабінеті авторів, вимагаючи пришвидшення роботи, або, коли вже тексти були готові, пропонуючи висловитися кожному після їх прочитання. Вимагав нових підходів, обурювався на невдалі формулювання, образився, коли на його намагання нового підходу узагальненого висвітлення історії України у вступній частині до книги, учасники обговорення запропонували йому повернутися у звичне русло.

* Історія Української РСР. Короткий нарис. – К., “Наукова думка”, 1981, с.6

Ведучи протоколи цих засідань, багато чого довелося почути і зрозуміти. Ю.Ю. інколи міг бути дуже різким. Проте справедливості та межі пристойності він ніколи не переступав. Одного разу, коли затримки у написанні текстів та необов'язковість декого з авторів його що називається “допекли”, він, на черговому зібранні авторського колективу сказав мені: “Наталю, закрій вуха. Буде чоловіча розмова”. Всі посміялися, але і зрозуміли все. Проте, говорячи в очі різкі і неприємні речі, Юрій Юрійович не дозволяв собі принизити людину і свої стосунки з нею будував на засадах доброзичливості. Це можна стверджувати на своєму особистому досвіді, оскільки проблем з відбором ілюстрацій до книги теж було чимало і мені теж “перепало на горіхи”. Проте книга вийшла вчасно, оцінена – високо. Ю.Ю. пишався цим виданням і довгий час цю книгу дарував високим гостям Інституту.

Його вплив на долю багатьох з працівників Інституту переоцінити неможливо. Прикладом може бути ситуація, коли багато молодших наукових співробітників, в тому числі і я, працюючи в інституті значний час і маючи великий науковий заділ, через завантаженість ніяк не могли зібратися з силами і вийти на захист кандидатської дисертації. Ю.Ю., як директор інституту, відчував відповідальність за своїх працівників. Одного разу він зібрав нас всіх у залі засідань Вченої ради і добре “пропісочивши”, в заключення сказав: “Не розумію вас, дівчата! Невже ви не хочете за ту ж саму роботу одержувати більшу платню?...” Такий поворот розмови викликав веселощі у залі. Проте, зацікавленість і стурбованість, яку виявив Ю.Ю. до долі кожної з нас, справила значний стимулюючий вплив. 1982 рік став роком масового виходу на захист молодих працівників Інституту.

Згадуючи роботу в колективі протягом тих років, поки Ю.Ю. Кондуфор був директором, спостерігаючи як мудро він готував собі заміну, створював мікроклімат товариствості і доброзичливості, згадуючи його виступи і репліки на зборах і під час захистів, думаю, що доля подарувала мені велике щастя – бути хоч трохи дотичною до цієї Великої Людини, вчитися в неї, працюючи під її керівництвом.